

Graven er udformet, pyntes denne smukt med Grangrene, som man fæstner ved Hjælp af Trækroge, og man kan heri om ønskeligt yderligere foretage Udsmykning ved Anbringelse af Aarstidens Blomster.

Hvor Forholdene ikke frembyder særlige Vanskeligheder, vil Omkostningerne ved Gravning til Nedbæring under københavnske Forhold beløbe sig til ca. Kr. 500,—, indbefattet Gravning, Pyntning og Stampning, noget mere saafremt den udgravede Jord ikke kan oplægges umiddelbart i Gravstedets Nærhed.

Paa omstaaende Billede fra Fru Otto Mønstedts Begravelse i Efteraaret 1933 ses Kisten anbragt i Graven. Forholdene her har dog været forskellige fra de almindelige, idet der i Gravstedet i Forvejen var en muret Gravhvælving, hvori Grosserer Otto Mønstedts Kiste for nogle Aar siden var anbragt. For at Nedbæring kunde finde Sted, maatte Formur og Overdækning af Gravhvælvingen fjernes. Gravhvælvingens Placering i Gravstedet bevirkede i dette Tilfælde, at Nedgangen kom til at ligge noget paa skraa for denne, ligesom man paa Grund af dettes lodrette Sidevægge ikke kunde faa den regelmæssige Udformning af Graven, som var ønskeligt.

Ritual og Ceremoniel.

Da det fornylig er hændet, at der ved en Begravelse i en større dansk Provinsby er brugt et fra det sædvanlige højst afvigende „Ceremoniel“, og da dettes Udførelse har været kædet sammen med politiske (antikirkelige) Demonstrationer (derunder Afsyngelse af „Internationale“ m. m.), som med Rette har vakt ikke blot højlig Forundring, men ogsaa Forargelse, kan det formentlig med faa Ord være paa sin Plads at præcisere, hvad der i en saadan Sag er tilladt, og hvad der øjeblikkelig kan forbydes.

Det gælder for almindelig Pligt, at hvor Begravelser foregaar paa Folkekirkens Kirkegaarde, og hvor Folkekirkens Præster medvirker, skal Jordpaakastelsen foregaa efter Folkekirkens Ritual. Dette Ritual, der stammer fra saa tidligt et Tidspunkt som 25. Juli 1685, bruges vel ikke ganske minutøst ens overalt i Landet. Hver Egn har skabt sin Tradition, og der er mange kønne og symbolske Detaljer knyttet til det rituelle og ceremonielle; men Hovedpunktet i den formelle Handling ved Begravelser er dog de tre Skovlfulde Jord og de alvorsfulde, paa een Gang tragiske og forhaabningsfulde Ord, der ledsager disse. Og da de danske Biskopper i 1930 udsendte Ritual-Variationer, var det netop ud fra den Betragtning, at Detaljerne ikke var det væsentlige, men at det væsentlige var, at disse gamle Ord ikke burde ændres, men at de tværtimod burde „uden Forskel lyde ens over alle i deres udtryksfulde Alvor“.

Naar den Afdøde i Testamente har udtrykt Ønske derom, kan Vedkommende begravnes paa Folkekirkens Kirkegaarde og fra dets Kapeller, uden at den ellers lovbefalede Medvirken af Folkekirkens Præster finder Sted. Det er dette, man kalder „Borgerlige Begravelser“, og Begæringer herom skal indgives til Sognepræsten, i København til Begravelsesvæsenet. Saadan „Borgerlig Begravelse“ er vel ikke hyppig, men forekommer dog, enten i Forbindelse med almindelig Jordefærd eller i Tilknytning til Ligbrænding, — under sidste Kategori i rundt regnet 10 pCt. Tilfælde. Bestemmelserne om „B. B.“ er indfattet i Loven om kommunale Kirkegaarde m. m. af 19. April 1907, der dog fastslaar, dels at „B. B.“ ikke maa finde Sted samtidigt med, at der foregaar en anden Begravelse fra samme Kirke(gaard?), og at den ikke maa forstyrre Gudstjenestens Fred, — dels at det, der foregaar ved Graven, i Kapellet eller

Kirken, ikke maa stride imod Sømmelighed og Orden paa Kirkegaarden eller imod de Hensyn, der maa vises Folkekirken. Til Grund for dette ligger det naturlige, at Kirkegaardene, selv om de er kommunale, er underlagt Kirkeministeriet og tjener Folkekirken, – og i Henhold til Bestemmelserne er det da noget ganske ulovligt, der er foregaaet ved den nævnte Begravelse. Ansvarer for, at alt gaar sømmeligt til, paa-hviler Kirkegaardsbestyrelsen. Det maa formentlig derfor ogsaa paaligge denne at *rejse Tiltale*, naar der forbrydes imod disse Forhold, og det maa formentlig tillige være dennes Pligt at *forhindre* forargelige Optrin, naar man af Afdødes politiske Indstilling eller af andet har grundet Formodning om, at der kan ventes Demonstrationer ved Graven eller i anden Forbindelse med Begravelsen.

De faldnes Minde paa Sønderjyllands Kirkegaarde.

Af Red. Niels Hansen.

(Fortsat fra Side 64).

Endnu kan nævnes nogle andre særlige Indskrifter:

Paa det danske Mindesmærke i *Ris*:

Med Hjemmets Navn i Hjertet skrevet
blev fjernt fra Hjemmet I bortrevet.
Vær mindet da i Fødestavn
Og signet ømt i Jesu Navn.

I *Svenstrup* og *Jægerup*:

Vi vil mindes Jer, der led, og for fremmed Fane segned. Pligtens tunge Strid I stred. Uden Fjendehad I blegned.	Fremmed Jord blev Eders Grav, fremmed Haand vil Krans jer binde. Hav vor Tak for, hvad I gav. Ære være eders Minde.
--	--

Disse Verslinier har ofte paa en smuk Maade givet Udtryk for Stemningen, for Kærligheden til de faldne og for Ærbødigheden for det store Offer, de maatte bringe.

Paa omstaaende Gengivelser af et betydeligt Antal af Mindesmærkerne vil man se, at de ogsaa gennemgaaende er udførte med dyb Ærbødighed for Opgaven. Her skal ikke foretages nogen Bedømmelse af deres kunstneriske Værdi; den vil for dem, der satte dem, være kommen i anden Række. Det gjaldt først om at skabe et Minde, der var de faldne og Befolkningens Sorg værdig. I de allerfleste Tilfælde har det været hjemlige Stenhuggere, der har udført Mindesmærket. Og det tør vist siges, at de løste Opgaven værdigt og smukt.

I enkelte Tilfælde ønskede Befolkningen dog, at kendte danske Kunstnere skulde betroes Opgaven at rejse de faldne et varigt Mindesmærke. Billedhugger *N. Hansen Jacobsen* fik Lejlighed til at udføre fem. Saaledes Mindestenen paa *Gram* Kirkegaard, en Kvindeskikkelse i noget over Legemsstørrelse, støbt i Bronze, paa en Granitsokkel. Det forestiller en Moder, der søger efter Sønnens Grav i det fremmede. Hun har en Krans i Haanden for at lægge den paa Graven. I Mindestenen paa *Arrild* Kirkegaard, en stor Granitsten, der stammer fra Læborg Mark, Vejen Sogn, har Hansen Jacobsen indhugget de faldnes Navne, omrammet af smukke Ornamenteringer. Den samme Kunstner har givet Tegning til Mindesmærket i *Skodborg*, en sekskantet Granitstøtte i Form af en afskaaret Pyramide med de faldnes Navne paa Sidefladerne og en Krans paa den øverste Flade. Endvidere Mindesmærket i *Øster Lindet*, en Granitsten med Navnene indrammet af Grenornamenter. Og endelig Mindestenen i *Røding*, der bestaar af en smuk Overligger, som Hansen Jacobsen skaffede til Veje fra